

Yayın Geliş Tarihi: 15.10.2022
Yayına Kabul Tarihi: 01.11.2022
Online Yayın Tarihi: 28.12.2022
<http://dx.doi.org/10.16953/deusosbil.1189619>

Dokuz Eylül Üniversitesi
Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi
Cilt: 24, Özel Sayı, Yıl: 2022 Sayfa: 238-266
E-ISSN: 1308-0911

Araştırma Makalesi

ULUSLARARASI TİCARET VE YEŞİL LOJİSTİK ALANINDA YAZILAN LİSANSÜSTÜ TEZLERİN İÇERİK ANALİZİ YÖNTEMİYLE İNCELENMESİ: ULUSAL TEZ MERKEZİ ÖRNEKLEMİ¹

Emre Kadir ÖZEKENCİ*

Öz

Bu çalışmada Türkiye’de uluslararası ticaret ve yeşil lojistik alanında yazılmış lisansüstü tezlere ilişkin bir durum değerlendirmesi amaçlanmıştır. Bu doğrultuda, Yüksek Öğretim Kurumu (YÖK) ulusal tez merkezi veri tabanında yer alan “uluslararası ticaret ve yeşil lojistik” konu başlıklı tezler taranmış ve çalışmaya 198 tez dahil edilmiştir. Veri toplama aracı olarak, uluslararası ticaret ve yeşil lojistik konulu tezleri inceleme formu kullanılmıştır. Söz konusu form aracılığıyla, örneklem çerçevesinde ele alınan tezler, yayımlandıkları yıl, anahtar kelime, tez türü, tez dili, araştırma yöntemi, veri toplama aracı, hipotezler, örneklem yöntemi, analiz yöntemi ve programı kategorilerine göre incelenmiştir. Bu araştırma kapsamında elde edilen verilerin değerlendirilmesinde içerik analizi yöntemi kullanılmıştır. İçerik analizinde nitel ve karma yöntemler için geliştirilmiş “MAXQDA Analytics Pro 2022” paket programından yararlanılmıştır. İlk olarak, verilere ilişkin kod ve temalar belirlenmiştir. Daha sonra, verilerin nasıl bir dağılım gösterdiğini tespit edebilmek için kod bulutu oluşturulmuştur. Verilerin yüzde ve frekans dağılımları tablo ve grafiklerle görselleştirilmiş ve yorumlanmıştır. Ayrıca, kodların ve temaların görselleştirilmesinde “kod matrisi” ve “hiyerarşik kod-alt kod modeline” yer verilmiştir. Bu çalışmada elde edilen bulguların, söz konusu alanda gelecekte yapılması planlanan araştırmalara ön fikir sağlayacağı düşünülmektedir.

Anahtar Kelimeler: Lisansüstü Tezler, İçerik Analizi, Uluslararası Ticaret, Yeşil Lojistik, MAXQDA 2022.

Bu makale için önerilen kaynak gösterimi (APA 6. Sürüm):

Özekenci, E. K. (2022). Uluslararası ticaret ve yeşil lojistik alanında yazılan lisansüstü tezlerin içerik analizi yöntemiyle incelenmesi: Ulusal tez merkezi örnekleme. *Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 24, Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü I. Uluslararası Sosyal Bilimler Kongresi, “Sürdürülebilirlik ve Toplumsal Dönüşüm” Özel Sayısı, 238-266.

¹ Bu çalışma 22-24 Haziran 2022 tarihlerinde gerçekleştirilen Dokuz Eylül Üniversitesi ev sahipliğinde, Sosyal Bilimler Enstitüsü Koordinatörlüğünde düzenlenen “Sürdürülebilirlik ve Toplumsal Dönüşüm” temalı I. Uluslararası Sosyal Bilimler Kongresi’nde sözel bildiri olarak sunulmuştur. Bu makale için etik kurul onayına gerek duyulmamıştır.

* Dr. Öğr. Üyesi., Çağ Üniversitesi, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, Uluslararası İşletme Yönetimi Bölümü, ORCID: 0000-0001-6669-0006, ekadirozekenci@cag.edu.tr.

A CONTENT ANALYSIS OF THESES WRITTEN IN THE FIELD OF INTERNATIONAL TRADE AND GREEN LOGISTICS: NATIONAL THESIS CENTER SAMPLE

Abstract

In this study, it is aimed to evaluate the situation of postgraduate theses written in the field of international trade and green logistics in Turkey. In this direction, the theses entitled with "international trade and green logistics" in the national thesis center database of the Higher Education Council (YÖK) were investigated and 198 theses were included in the study. As a data collection tool, the thesis review form on international trade and green logistics was used. By means of this form, the theses which were handled within the framework of the sample were examined, according to the year they were published, keyword, thesis type, thesis language, research method, data collection tool, hypotheses, sampling method, analysis method and analysis program. Content analysis method was used in the evaluation of the data obtained within the scope of this research. In content analysis, the "MAXQDA Analytics Pro 2022" package program developed for qualitative and mixed methods was used. First, the codes and themes related to the data were determined. Then, a code cloud was created to determine how the data was distributed. Percentage and frequency distributions of the data were visualized and interpreted with tables/graphs. In addition, "code matrix" and "hierarchical code-subcode model" were included in the visualization of codes and themes. It is thought that the findings obtained in this study will provide a preliminary idea for future research in the field in question.

Keywords: *Graduate Theses, Content Analysis, International Trade, Green Logistics, MAXQDA 2022*

GİRİŞ

Bazı kaynaklara göre kökeni Latince olan "lojistik" kavramı "mantık (logic)" ve "istatistik (statistics)" kelimelerinin birleşiminden türetilmiştir. Ayrıca lojistik kavramının Yunanca "logistikos" kelimesinden türetildiğine dair görüşlerde bulunmaktadır. Bu açıdan ele alındığında lojistik "istatistiksel mantık" olarak adlandırılabilir. Erken dönemde lojistik faaliyetlerine ağırlıklı olarak askeri literatürde rastlanılmaktadır. Özellikle, 1950'lerin ortalarına kadar lojistik yalnızca askeri faaliyetleri kapsayan bir olgu olarak düşünülmekteydi. Bu dönemde lojistik faaliyetleri, askeri tesislerin, malzemelerin ve personelin tedariki, bakımı ve nakliyesi ile ilgili süreçlerin bütünü olarak ifade edilmekteydi (Ballou, 2007, s. 4). Ancak ikinci dünya savaşı sonrasında dünyanın savaş ekonomisinden ticaret ekonomisine geçişi ile lojistik faaliyetleri de şekil değiştirmeye başlamıştır. Bu noktadan hareketle geçmişten günümüze lojistik kavramı birçok araştırmacı tarafından çeşitli yaklaşımlarla ele alınmıştır. Genel olarak lojistik, malların üretildiği noktadan depolara taşınması, stoklanması, istenilen yerlere belirtilen şekilde teslim edilmesi ve bu işlerin en hızlı ve verimli şekilde gerçekleştirilmesini sağlayacak planların oluşturulmasıdır (Saridoğan, 2017, s. 182).

Geleneksel bakış açısıyla lojistik maliyetlerin minimum seviyede tutularak karın en üst düzeye çıkartılmasıdır. Başka bir ifadeyle, klasik yaklaşımda lojistik ağırlıklı olarak maliyetlere odaklanırken, toplumsal ve çevresel konulara kısmen odaklanmıştır (Seroka-Stolka, 2014, s. 303). Her ne kadar yük taşımacılığı ve diğer lojistik faaliyetlerinin çevreyi olumsuz yönde etkilediği yaygın bilinen bir gerçek olsa da uzun yıllar lojistik operasyonlarında çevresel kaygılara önem verilmemiştir. Ancak, Birleşmiş Milletler (BM)'in sürdürülebilir kalkınmaya yönelik küresel hedeflerinin gelişmesi ve ortaya çıkan çevresel çıkarlarla birlikte lojistik işletmeleri kamu çıkarını kabul etmek durumunda kalmıştır (Simm, 2021, s. 1). Örneğin, dünyanın en önemli lojistik ve servis sağlayıcılarından biri olan “DHL” 2050 yılına kadar lojistikle ilgili tüm emisyon salımlarını sıfıra indirmeyi hedeflemektedir (DHL, 2020, s. 6). Benzer şekilde, DB Schenker'in İsveç şubesi 2030'dan önce emisyonları %70 oranında azaltmayı amaçlamaktadır (DB Schenker, 2020, s. 4). Dolayısıyla, son yıllarda meydana gelen çevresel hassasiyet lojistik dünyasına bakış açısını da önemli ölçüde değiştirmiştir. Günümüzde bilinçli tüketici sayısının artması ve çevreye duyulan ilginin kamu yararı olarak görülmesi, lojistik ile yeşil bir araya getirerek “yeşil lojistik” kavramını ortaya çıkarmıştır.

Geçmişte lojistik işletmeleri faaliyetlerini yük taşımacılığı, depolama, paketleme, malzeme taşıma, veri toplama ve yönetimi üzerine koordine etmekteydi. Müşteri istek ve ihtiyaçlarını minimum maliyetle yalnızca parasal terimler üzerinden değerlendirme eğilimindeydi (Nowakowska-Grunt, 2008). Ancak günümüzde çevresel kaygının yaygınlaşması, çevreyi bir maliyet faktörü haline getirmiştir. Bazı işletmeler özellikle iklim değişikliği, kirlilik ve gürültü gibi çevresel sorunlarla ilgili lojistik maliyetlerini dikkate almıştır. Örneğin, söz konusu işletmeler ulaşım maliyetlerini azaltma, lojistiğe yönelik kurumsal çevre stratejileri, tersine lojistik ve yeşil tedarik zinciri yönetimi gibi uygulamalara odaklanmıştır (Seroka-Stolka, 2014, s. 303). Dolayısıyla son yıllarda lojistik kavramı “yeşil” ile sıkça kullanılmaya başlanmıştır.

Rodrigue vd., (2013)'e göre yeşil lojistik, malzeme taşıma, atık yönetimi, paketleme ve nakliyeye ilişkin lojistik faaliyetlerinde çevresel ve enerji ayak izini azaltmaya yönelik tedarik zinciri yönetimi ve stratejilerin bütünüdür. Başka bir ifadeyle, yeşil lojistik çevresel ve sosyal faktörleri dikkate alarak ürün ve hizmetlerin sürdürülebilir şekilde üretilmesi ve dağıtılması olarak ifade edilebilir. Ayrıca, yeşil lojistik faaliyetleri enerji tüketiminin azaltılması ve atıkların giderilmesiyle doğrudan ilişkilendirilebilir (Sbihi & Eglese, 2007, s. 99). Mintcheva (2005)'e göre yeşil lojistik ekonomik, çevresel ve sosyal unsurları içeren çok yönlü bir disiplindir. Yeşil lojistik çevre üzerindeki zararlı etkileri en aza indirmeye odaklanırken, aynı zamanda toplumu ve ekonomik düzeyi geliştirmeye yönelik girişimlerde de bulunur. Uzun yıllar boyunca, lojistik faaliyetleri yalnızca karın maksimum seviyede olması veya toplam maliyetin minimum düzeyde tutulmasına yönelik ekonomik hedefleri dikkate almıştır. Günümüzde ise ilgili faaliyetlerin ekonomik, çevresel ve sosyal öncelikler arasında

bir denge unsuru olarak değerlendirmesi önem arz etmektedir. Dolayısıyla, lojistik işletmeleri bu dinamik ortamda rekabet edebilmek için ekonomik, çevresel ve sosyal faydalar arasında denge kurmaya çalışmaktadır (El Berishy vd., 2013, s. 528).

20. yy.'ın sonlarına doğru küresel ekonomi iki kutuplu dünya düzeninden çok kutuplu dünya düzenine geçiş sürecine girmiştir. Soğuk savaşın sona ermesi, bilgi teknolojilerindeki hızlı gelişim, küreselleşme ve yayılımcı politikalar uluslararası ticaret faaliyetlerine ivme kazandırmıştır. Buna paralel olarak, 2000'lerin başında Çin ve Hindistan gibi ucuz iş gücü ve hammaddenin kolaylıkla erişebildiği Asya piyasalarının uluslararası ticaret ağına katılması küresel ekonomiyi daha karmaşık ve rekabetçi hale getirmiştir. Dünya ticaretinin son 50 yılı incelendiğinde, 1929 yılında patlak veren "büyük buhran (great depreciation)" dan sonraki en büyük çöküşün 2008 yılında Amerika'da başlayıp daha sonra tüm Dünya'ya yayılan "emlak (mortgage)" krizi olduğu görülmektedir. Büyük finansal kriz öncesi dünya ticareti 1981-82, 1993 ve 2001 tarihlerinde meydana gelen ekonomik krizler sebebiyle resesyona girmiştir. Ancak, söz konusu tarihlerdeki daralmalar 2008 küresel krizine kıyasla oldukça sığ kalmaktadır (Yazgan, 2020, ss. 144-145).

Dünya ekonomisinin 2008 küresel krizinin yarattığı olumsuz havadan çıkması uzun yıllar sürmüştür. Dünya ekonomisi tam toparlanma sürecine girerken Çin'in Wuhan eyaletinde ortaya çıkan Covid-19 virüsü uluslararası ticaret ve taşımacılık faaliyetlerini neredeyse durma noktasına getirmiştir. Salgın sürecinde dış ticaret hacmi önemli ölçüde azalmış, işsizlik artmış, üretim durmuş, taşıma faaliyetlerine bir süre ara verilmiş ve yatırım oranları bir hayli zayıflamıştır (Taşkın & Akıncı, 2021, ss. 762-765). İş dünyasının yakından tanıklık ettiği bu gelişmelere akademik dünyanın nasıl bir yaklaşım gösterdiği ise büyük bir soru işaretidir.

Üniversiteler Türk eğitim sistemi içerisinde oldukça öneme sahiptir. Bu bağlamda, üniversiteler öğrenme ve eğitim alanına yön veren ve konusunda ciddi araştırma, geliştirme, eğitim-öğretim, topluma hizmet sunan çok önemli öğretim kurumlarıdır (Yamamoto, 2018, s. 133). Dolayısıyla, üniversitelerin toplumsal sorunlara yönelik çalışmalarda bulunması ve bilimsel araştırmalarla bilgi üretmesi son derece önem arz etmektedir. Özellikle son yıllarda küresel rekabette geriye düşmeme ve dünya pazarından daha yüksek pay alabilmek için yükseköğretim sistemine önemli yatırımlar yapılmıştır. Örneğin, Günay & Günay (2017)'e göre, Türk yükseköğretim sistemi 1980'lerin başında 19 devlet üniversitesine, 237.000 öğrenciye ve yaklaşık 21.000 öğretim elemanına sahipken, 2021 yılı itibarıyla Türkiye'de 129'u devlet 75'i vakıf üniversitesi olmak üzere toplam 204 adet üniversite, yaklaşık 186.000 akademisyen ve 8,2 milyon öğrenci bulunmaktadır (YÖK, 2022). Söz konusu 8 milyon öğrencinin yaklaşık 500.000'i lisansüstü eğitimine devam etmektedir. Bunun neticesinde lisansüstü tez sayısında önemli bir ilerleme söz konusudur.

Bilimsel iletişimin sağlanmasında kilit rol oynayan dergiler ve bu dergilerde yayınlanan tez, makale vb. bilimsel çalışmaların belirli aralıklarla incelenmesi, çalışmaların yapıldığı dönemdeki gelişmelerin ortaya konması ve söz konusu çalışmalara ilişkin eğilimlerin tespit edilmesi açısından son derece önemlidir (Çiçek & Kozak, 2012, s. 735). Bu amaçla tercih edilen yöntemlerden biri de içerik analizidir. 1952’de Bernard Berelson sosyal bilimler ve medya araştırmacıları için çok yönlü bir araç olarak kullanılabilecek “içerik analizini” ileri sürmüştür. Bununla beraber, içerik analizi yöntemi iletişim araştırmalarının yanı sıra sosyal bilimler alanında çalışmalar yürüten akademisyenler arasında da oldukça popülerlik kazanmıştır. Örneğin, en sık kullanılan araştırma yöntemleri anket ve derinlemesine mülakat olarak tespit edilirken, bu iki yöntemi içerik analizi takip etmektedir (Wimmer & Dominick, 2013, s. 406).

İçerik analizi nitel araştırma verilerinin işlenmesinde en sık kullanılan yöntemlerden biridir. Strauss & Corbin (1990)’a göre içerik analizi elde edilen verilerin derinlemesine incelenmesine ve önceden net anlaşılmayan kod, tema ve boyutların ortaya konmasına yardımcı olur. Büyüköztürk vd., (2021)’e göre içerik analizi, belirli kurallara dayalı kodlamalarla bir metnin bazı sözcüklerinin daha küçük içerik kategorileri ile özetlendiği sistematik bir tekniktir. İçerik analizinde verinin içerdiği anlamların analiz edilmesi başka bir deyişle söz konusu verilerin temalar aracılığıyla kavramsallaştırılması ve kavramlar arasındaki anlamlı örüntülerin açıklanması son derece önemlidir (Yıldırım & Şimşek, 2021, s. 240). Stemler (2000) içerik analizi yöntemi ile kişilerin ya da grupların sahip olduğu inanç, tutum, değer ve düşüncelerin saptanabileceğini ifade etmiştir.

Son yıllarda uluslararası ticaret ve lojistik konularının nasıl bir eğilim gösterdiğinin ortaya konulması amacıyla lisansüstü çalışmalara ağırlık verilmiştir (Acar & Gürol, 2013; Bali vd., 2016; Bedlek & Bozyiğit, 2022; Çavdar, 2020; Sanrı, 2021;). İlgili literatür incelendiğinde söz konusu alanlarda yapılan çalışmaların ağırlıklı olarak ulaştırma ve lojistik faaliyetleri üzerine olduğu görülmektedir. Uluslararası ticaret ve yeşil lojistik uygulamalarına yönelik çalışma sayısının oldukça kısıtlı olduğu görülmektedir.

Acar & Gürol (2013) çalışmalarında 1980-2011 yılları arasında lojistik alanında yazılan yaklaşık 1760 tezi içerik analizi ile incelemiştir. Araştırma bulguları tedarik zinciri yönetimi, envanter yönetimi, ağ tasarımı ve dağıtım yönetimi kavramlarının en çok tekrarlanan konular olduğunu ortaya koymuştur.

Bali vd., (2016) Türkiye’de lisansüstü lojistik eğitimi veren üniversitelerin web sitelerini içerik analizi ile değerlendirmiştir. Lojistik yüksek lisans eğitiminin 23 üniversite de 29 ayrı programda uygulandığı tespit edilmiştir. Söz konusu programlar içerik ve alan bakımından sınıflandırıldığında; tedarik zinciri ve lojistik yönetimi, uluslararası ticaret ve lojistik, lojistik mühendisliği ve deniz lojistiği olarak ifade edilmektedir.

Tanrıverdi & Altıntaş (2019) 2000-2018 yılları arasında ihracat performansı konusuna ilişkin akademik çalışmalar bibliyometrik analiz yöntemi incelemiştir. Araştırma örneklemini 2000-2018 yılları arasında Web of Science (WoS) veri tabanının da yayınlanmış çalışmalarıdır. Araştırma sonuçları firma büyüklüğü, performans, strateji, verimlilik ve inovasyonun ihracat performansında temel kavramlar olarak kullanıldığını göstermiştir.

Çavdar (2020) çalışmasında lojistik alanında 1990-2018 yılları arasında yayınlanan yaklaşık 630 lisansüstü araştırmayı sosyal ağ analizi ile incelemiştir. Araştırma bulguları lojistik alanındaki en önemli anahtar kelimelerin tedarik zinciri yönetimi, dış kaynak kullanımı, lojistik merkez ve tersine lojistik olduğunu ortaya koymuştur.

Tekin vd., (2021) tersine lojistik ile ilgili 2016-2020 yılları arasında yapılan araştırmaları değerlendirmiştir. Bu amaçla Web of Science (Wos) veri tabanından alınan tersine lojistik ile ilgili 182 makale bibliyometrik analiz yöntemi ile incelenmiştir. Yapılan analizler sonucunda tersine lojistik alanında yapılan yayınlarda en yüksek atıf sayısının 2019 yılında gerçekleştiği, en sık kullanılan anahtar kelimenin sürdürülebilirlik (sustainability) olduğu belirlenmiştir. Ayrıca en fazla çalışma yapan ülkenin Çin Halk Cumhuriyeti, en fazla atıf puanına sahip olan ülkenin Danimarka olduğu tespit edilmiştir.

Sanrı (2021) 2009-2020 yılları arasında Web of Science veri tabanında yeşil liman konusunda yayınlanan 23 makaleyi analiz etmiştir. Bulgular yeşil liman araştırmalarında yeşil liman politikaları, gelişim stratejileri, enerji ve yeşil liman pazarlamasının odak noktası haline geldiğini ortaya koymuştur.

Bedlek & Bozyiğit (2022) uluslararası ticaret ve lojistik ile uluslararası ticaret ve lojistik yönetimi ana bilim dallarında yazılan 380 lisansüstü çalışmayı içerik analizi ile değerlendirmiştir. Araştırma sonucunda ilgili alanda yayınlanan tezlerin büyük bir bölümünün Maltepe Üniversitesinde yazıldığı, tezlerin en fazla 2019 yılında tamamlandığı, yüksek lisans tezlerinin ağırlıklı olduğu, veri toplama yöntemi olarak en sık ankete başvurulduğu tespit edilmiştir.

YÖNTEM

Araştırma Probleminin Belirlenmesi

Bu çalışmada Türkiye’de uluslararası ticaret ve yeşil lojistik alanında yazılmış lisansüstü tezlerle ilişkin bir durum değerlendirmesi amaçlanmıştır. Bu doğrultuda, bu çalışmanın problem cümlesi “Türkiye’de uluslararası ticaret ve yeşil lojistik konusunda yayınlanan lisansüstü tezler nasıl bir eğilim göstermektedir?” olarak belirlenmiştir. Ayrıca, temel problem çerçevesinde aşağıdaki alt problemlere cevap aranmıştır;

- 1) Uluslararası ticaret ve yeşil lojistik alanındaki lisansüstü tezler yüksek lisans ve doktora açısından nasıl bir dağılım göstermektedir?
- 2) Uluslararası ticaret ve yeşil lojistik alanındaki lisansüstü tezler yazıldıkları dil ve yayımlandıkları yıl açısından nasıl bir dağılım göstermektedir?
- 3) Uluslararası ticaret ve yeşil lojistik alanındaki lisansüstü tezlerde en sık kullanılan anahtar kelimeler hangisidir?
- 4) Uluslararası ticaret ve yeşil lojistik alanındaki tezler kullanılan araştırma yöntemi açısından nasıl bir dağılım göstermektedir?
- 5) Uluslararası ticaret ve yeşil lojistik alanındaki tezler veri toplama teknikleri açısından nasıl bir dağılım göstermektedir?
- 6) Uluslararası ticaret ve yeşil lojistik alanındaki tezlerde hipotezler açık olarak belirtilmekte midir?
- 7) Uluslararası ticaret ve yeşil lojistik alanındaki tezlerde örneklem yöntemlerine ilişkin dağılım nasıldır?
- 8) Uluslararası ticaret ve yeşil lojistik alanındaki tezlerde kullanılan analiz programları nasıl bir dağılım göstermektedir?
- 9) Uluslararası ticaret ve yeşil lojistik alanındaki tezlerde kullanılan analiz yöntemleri nasıl bir dağılım göstermektedir?

Evren ve Örneklem

Bu çalışmanın evrenini YÖK Ulusal Tez Merkezi veri tabanında dizinlenen uluslararası ticaret ve yeşil lojistikle ilgili lisansüstü çalışmalar oluşturmaktadır. Bu çalışmada nitel araştırmalarda en çok tercih edilen “amaçlı örnekleme” yöntemi kullanılmıştır. Patton (1987)’e göre amaçlı örnekleme araştırma konusuna ilişkin durum ya da olay derinlemesine incelenerek belirli bir konudaki olgu ve olayların keşfedilmesi ve açıklanması hedeflenmektedir. Çalışmanın amacına uygun yayınları tespit edebilmek için arama dizinine uluslararası ticaret ve yeşil lojistik yazılarak işletme, ekonomi ve ulaşım konu başlıkları altındaki tezler dikkate alınmıştır. Bu doğrultuda, çalışmanın örneklemini amaçlı örnekleme yöntemi ile seçilen 1996-2022 yılları arasında yapılan toplam 198 yüksek lisans ve doktora tezi oluşturmaktadır.

Veri Toplama Süreci

Bu çalışma kapsamında Uluslararası Ticaret ve Yeşil Lojistik alanında yapılan çalışmaların sistematik şekilde incelenmesi amacıyla “Tez İnceleme Formu” oluşturulmuştur. Bu formda yapılan çalışmaların türü, yayın yılı, dili, analiz yöntemi, örneklem tekniği, analiz programı, araştırma yöntemi, veri toplama tekniği, hipotez ve anahtar kelime gibi belirleyicilere ilişkin kutucuklar yer

almaktadır. Böylelikle çalışmaya dahil edilen tezler ayrı ayrı kategorize edilmiş ve bütüncül bir bakış açısı sağlanmıştır.

Bu çalışmada uluslararası ticaret ve yeşil lojistik konularına ilişkin belge incelemesi yapılmıştır. Belge incelemesi, araştırılması hedeflenen olgu veya olgular hakkında bilgi içeren yazılı materyallerin analizi kapsar (Yıldırım & Şimşek, 2021, s. 189). Bu bağlamda tezler belirli ölçütlere göre kategorize edilmiştir. İlk olarak, işletme, ekonomi ve ulaşım alanında yapılan çalışmalar tespit edilmiş ve ayrı ayrı dosya havuzuna aktarılmıştır. Daha sonra söz konusu dosyalar bilgisayar ortamına geçirilerek analize uygunluğu test edilmiştir. Yapılan incelemeler sonucunda analize uygun 198 tez tespit edilmiştir. Dolayısıyla, bu çalışmanın analiz sürecine 198 tez dahil edilmiştir.

Verilerin Analizi

Çalışma sonunda elde edilen veriler MAXQDA Analytics Pro 2022 paket programı kullanılarak analiz edilmiştir. Verilerin analizinde içerik analizi türlerinden “betimsel içerik analizi” tekniğine başvurulmuştur. Betimsel içerik analizinde, belirlenmiş bir konu dahilinde, birbirinden bağımsız olarak yapılan, yayınlanmış ya da yayınlanmamış, bütün nitel ve nicel çalışmalar incelenip düzenlenmekte ve alandaki genel eğilimler belirlenmektedir. Böylece, söz konusu alanda çalışma yapmak isteyen araştırmacılara genel eğilime ilişkin fikir sağlamaktadır (Ültay vd., 2021, s. 190).

Miles & Huberman (1994)’e göre veri analiz süreci üç bölüme ayrılmaktadır. İlk olarak veriler işlenir, daha sonra veriler görselleştirilir ve son olarak sonuç çıkarma ve teyit etme aşaması tamamlanır. Dey (2003) ise veri analiz sürecini betimleme, sınıflama ve ilişkilendirme başlıkları altında toplamıştır. Strauss & Corbin (1990) veri analiz sürecini betimsel analiz ve içerik analizi olmak üzere ikiye ayırmıştır. Bu doğrultuda, elde edilen verilerin analizi için bir çerçeve oluşturulmuş ve kod listeleri belirlenmiştir. Böylece veriler araştırmanın amacına hizmet edecek şekilde anlamlı ve mantıklı bir biçimde kodlanmıştır. Ancak verilerin kodlanması ve sınıflandırılması yeterli değildir. Kodların belirli bir kategori altında toplanmasını sağlayacak temaların belirlenmesi (tematik kodlama) önem arz etmektedir. Dolayısıyla, bu çalışma kapsamında oluşturulan kodlar ayrı ayrı değerlendirilmiş ve kodlar arasındaki ortak yönler saptanmaya çalışılmıştır. Daha sonra verilerin temalara ve kodlara göre son kontrolü yapılmış ve frekans, yüzde ve grafiksel gösterimleri sağlanmıştır.

Geçerlilik ve Güvenilirlik

McMillan (2000) nitel araştırmaların değerlendirilmesinde kullanılan en önemli ölçütlerin araştırmada elde edilen verilerin, verilerin analizinin ve sonuçların inanılır ve güvenilir olması olduğunu belirtmiştir. Dolayısıyla, bu çalışmada geçerliliğin ve güvenilirliğin sağlanması amacıyla nitel araştırma alanında çalışma yürüten, bilgi birikimi yüksek ve tecrübeli 2 ayrı araştırmacıyla

186 belgede 20.602 kere, “lojistik” kelimesi toplam 121 belgede 15.989 kere ve “yeşil” kelimesi toplam 70 belgede 7.860 kere geçtiği saptanmıştır.

Lisansüstü Tezlere İlişkin Kod Bulutu

İncelenen lisansüstü tezler MAXQDA Analytics Pro 2022 paket programı aracılığıyla sistematik olarak çözümlenmiştir. Söz konusu ifadeler kodlanırken konuyla ilgili her kavram için kelime, cümle ve paragraflar ayrı ayrı incelenmiştir. Daha sonra, araştırma sorusuna uygun kategoriler oluşturulmuş ve temalar belirlenmiştir. Yapılan kodlama neticesinde 10 adet kategori oluşturulmuştur. Her bir kategorinin kendine ait alt teması ve alt kodları bulunmaktadır. Genel olarak 2 ana kategori (tema), 10 alt kategori ve 79 alt kod oluşturulmuştur. Uluslararası ticaret konusundaki lisansüstü tezler için 1332 alt kod ve yeşil lojistik konusundaki lisansüstü tezler için 224 alt kod belirlenmiştir. Dolayısıyla, bu çalışmada toplam 1556 alt kod çözümlenmesi yapılmıştır.

Şekil 2: Uluslararası Ticaret Konusunda Yazılan Lisansüstü Tezlere İlişkin Kod Haritası

Şekil 3: Yeşil Lojistik Konusunda Yazılan Lisansüstü Tezlere İlişkin Kod Haritası

Kod bulutu oluşturulurken ifadelerin metin içindeki tekrarlanma sayısı dikkate alınmıştır. Kod bulutunda en az 5 kez tekrarlanmış ifadeler yer almaktadır. Böylelikle kodların önem derecesi daha açık hale getirilmiştir. Kod bulutundaki görsellerin font büyüklüğü ile kodların tekrarlanma sıklığı arasında doğrusal bir ilişki vardır. Daha açık bir ifadeyle, ifadeler ne kadar sık kodlanmışsa font büyüklüğü de o kadar artmıştır. Uluslararası Ticaret konusunda yazılan lisansüstü tezlerin içeriklerine dair kod bulutu sonuçlarına göre en sık tekrarlanan kodlar; “Yüksek Lisans”, “Türkçe”, “Hipotez Mevcut Değil”, “Uluslararası Ticaret”, “Nitel” ve “Anahtar Kelime Kullanılmamış” olarak öne çıkmaktadır. Yeşil Lojistik konusunda yazılan lisansüstü tezlerin içeriklerine dair kod bulutu sonuçlarına göre ise en sık tekrarlanan kodlar; “Yeşil Lojistik”, “Yüksek Lisans”, “Türkçe”, “Hipotez Mevcut”, “Frekans ve Yüzde Oranı” ve “Nicel” olarak gözlemlenmiştir.

Lisansüstü Tezlerin Belirlenen Kriterlere Göre Dağılımı

Uluslararası ticaret konusunda yapılan lisansüstü tezlere ilişkin frekans dağılımları

Geçmiş yıllardan 2022 yılı ortalarına kadar yapılan uluslararası ticaret konusuna yönelik lisansüstü tezlerin belirlenen kriterlere göre nasıl bir dağılım gösterdiğine ilişkin bulgular aşağıda verilmiştir.

Tablo 1: Tez Türüne İlişkin Frekans Dağılımları

Kod	Frekans (f)	Yüzde (%)
Yüksek Lisans	155	87,08
Doktora	23	12,92
Toplam	178	100

Tablo 1’de ilgili konuda yazılmış olan tez türleri gösterilmektedir. Analize dahil edilen tezlerin %87,08’i yüksek lisans, %12,92’si doktora tezi olarak tespit edilmiştir. Bu durum, uluslararası ticaret konusunda yazılmış lisansüstü tezlerin ağırlıklı olarak yüksek lisans derecesinde olduğunu göstermektedir. Çalışma sayısı bakımından değerlendirildiğinde yüksek lisans tezlerinin doktora tezlerine kıyasla 7 kattan daha fazla çalışıldığı görülmektedir.

Tablo 2: Yazıldığı Dile İlişkin Frekans Dağılımları

Kod	Frekans (f)	Yüzde (%)
Türkçe	149	83,70
İngilizce	29	16,30
Toplam	178	100

Tablo 2’de görüldüğü üzere uluslararası ticaret konusunda yapılan çalışmaların %83,70’i Türkçe, %16,30’u İngilizce yazılmıştır.

Tablo 3: Yayınlandığı Yıla İlişkin Frekans Dağılımları

Kod	Frekans (f)	Yüzde (%)
2022	7	3,93
2021	24	13,48
2020	21	11,80
2019	36	20,22
2018	21	11,80
2017	7	3,93
2016	15	8,43
2015	9	5,06
2014	3	1,69
2013	5	2,81
2012	1	0,56
2011	7	3,93
2010	3	1,69
2009	6	3,37
2008	3	1,69
2007	4	2,25
2006	2	1,12
2001	1	0,56

2000	1	0,56
1999	1	0,56
1996	1	0,56
Toplam	178	100

Tablo 3'te ilgili konuda yazılmış olan tezlerin yıllara göre dağılımı gösterilmektedir. Uluslararası ticaret konusunda en fazla tez %20,22 ile 2019 yılında yazılmıştır. Diğer yandan, ilgili konuda en az tezin yazıldığı yıllar %0,56 ile 1996, 1999, 2000, 2001 ve 2012 yılları olarak karşımıza çıkmaktadır.

Tablo 4: Anahtar Kelimelere İlişkin Frekans Dağılımları

Kod	Frekans (f)	Yüzde (%)
Marka Değeri	1	0.44
Teslim Şekilleri	5	2.21
Bibliyometrik Analiz	1	0.44
Uluslararası Pazarlama	1	0.44
Finansman	2	0.88
Döviz Kuru	2	0.88
E-Ticaret	5	2.21
Küreselleşme	4	1.77
Teknoloji	7	3.10
Çevre sorunları	4	1.77
Uluslararası Taşımacılık	17	7.52
Gümrük Birliği	2	0.88
Tarifeler	9	3.98
Uluslararası Ticaret	95	42.04
Panel Veri Analizi	5	2.21
Teknoloji	1	0.44
AR-GE	4	1.77
Doğrudan Yabancı Sermaye Yatırımları	4	1.77
Rekabet	11	4.87
Serbestleşme	6	2.65
Anahtar Kelime Kullanılmamış	40	17.70
Toplam	226	100

Tablo 4'te uluslararası ticaret konusunda yazılmış olan tezlerin anahtar kelime dağılımı gösterilmiştir. Uluslararası ticaret %42,04 ile en sık kullanılan anahtar kelime olarak saptanmıştır. Diğer yandan, marka değeri, bibliyometrik

analiz, uluslararası pazarlama ve teknoloji kavramları %0,44 ile en az kullanılan anahtar kelime olarak tespit edilmiştir. Ayrıca tezlerin %17,70'inde herhangi bir anahtar kelimeye rastlanılmamıştır.

Tablo 5: Araştırma Yöntemine İlişkin Frekans Dağılımları

Kod	Frekans (f)	Yüzde (%)
Nicel	63	35,40
Nitel	113	63,50
Karma	2	1,1
Toplam	178	100

Tablo 5'te uluslararası ticaret konusunda yazılmış olan tezlerde en sık kullanılan araştırma yönteminin %63,50 ile nitel yöntemler olduğu ortaya konmuştur. Ayrıca, tezlerin %35,40'ı nicel ve %1,1'i karma yöntemler aracılığıyla analiz edilmiştir.

Tablo 6: Veri Toplama Tekniğine İlişkin Frekans Dağılımları

Kod	Frekans (f)	Yüzde (%)
Yazılı Doküman	5	13,51
Mülakat	11	29,73
Anket	21	56,76
Toplam	37	100

Tablo 6'ya göre ilgili konuda yazılmış olan tezlerin %56,76'sı anket aracılığıyla toplanmıştır. Anket yöntemini, %29,73 ile mülakat ve %13,51 ile yazılı doküman izlemektedir.

Tablo 7: Hipotezlere İlişkin Frekans Dağılımları

Kod	Frekans (f)	Yüzde (%)
Hipotez Mevcut Değil	121	68,00
Hipotez Mevcut	57	32,00
Toplam	178	100

Tablo 7'de görüleceği üzere uluslararası ticaret konusunda yazılmış olan tezlerin %68'inde hipotez mevcut değilken, %32'sinde hipotez kurulduğu görülmektedir.

Tablo 8: Örneklem Yöntemine İlişkin Frekans Dağılımları

Kod	Frekans (f)	Yüzde (%)
Tabakalı	2	11.11
Kolayda	14	77.78
Kartopu	2	11.11
Toplam	18	100

Tablo 8'e göre ilgili alanda yazılmış olan tezlerin %77,78'inde kolayda örneklem yöntemi tercih edilmiştir. Kolayda örneklem yöntemini, %11,11 ile tabakalı ve kartopu örneklem yöntemi takip etmektedir.

Tablo 9: Analiz Programlarına İlişkin Frekans Dağılımları

Kod	Frekans (f)	Yüzde (%)
Citespace	1	2.38
AMOS	1	2.38
SmartPLS	3	7.14
R-3.1.3	1	2.38
Stata	8	19.05
E-Views	11	26.19
GiveWin2	1	2.38
SPSS	16	38.10
Toplam	42	100

Tablo 9'da uluslararası ticaret konusunda yazılmış olan tezlerde kullanılan analiz programlarına ilişkin dağılım gösterilmektedir. SPSS paket programı %38,10 ile en çok tercih edilen analiz programı olurken, E-views (%26,19) ve Stata (%19,05) diğer en çok tercih edilen analiz programları olarak karşımıza çıkmaktadır.

Tablo 10: Analiz Yöntemine İlişkin Frekans Dağılımları

Kod (İstatistiksel Analiz)	Frekans (f)	Yüzde (%)
T-testi	4	4.76
Korelasyon	4	4.76
Regresyon	7	8.33
Güvenilirlik Analizi	10	11.90
Faktör Analizi	10	11.90
ANOVA	8	9.52
Frekans ve Yüzde Oranı	33	39.29
Ki-Kare	2	2.38
Mann-Whitney	1	1.19
Wilcoxon	1	1.19
Kruskal-Wallis	4	4.76
Toplam	84	100
Kod (Ekonometrik Analiz)	Frekans (f)	Yüzde (%)
Zaman Serisi	13	39.39
Panel Veri	20	60.61
Toplam	33	100

Tablo 10'a göre ilgili alanda yazılmış olan tezlerin istatistiksel analiz kısmında %39,29 oranında frekans ve yüzde hesaplaması yapılmıştır. Ayrıca, tezlerin %11,90'ında güvenilirlik ve faktör analizi yapıldığı görülmektedir. Ekonometrik analiz kısmında ise en çok kullanılan analiz yönteminin %60,61 ile panel veri analizi olduğu saptanmıştır.

Yeşil lojistik konusunda yapılan lisansüstü tezlere ilişkin frekans dağılımları

Geçmiş yıllardan 2022 yılı ortalarına kadar yapılan yeşil lojistik konusuna yönelik lisansüstü tezlerin belirlenen kriterlere göre nasıl bir dağılım gösterdiğine ilişkin bulgular aşağıda verilmiştir.

Tablo 11: Tez Türüne İlişkin Frekans Dağılımları

Kod	Frekans (f)	Yüzde (%)
Yüksek Lisans	13	65,00
Doktora	7	35,00
Toplam	20	100

Tablo 11’de yeşil lojistik konusunda yazılmış olan tez türleri gösterilmektedir. Analize dahil edilen tezlerin %65’i yüksek lisans, %35’i ise doktora tezi olarak tespit edilmiştir. Bu durum, yeşil lojistik konusunda yazılmış lisansüstü tezlerin ağırlıklı olarak yüksek lisans derecesinde olduğunu göstermektedir. Çalışma sayısı bakımından değerlendirildiğinde yüksek lisans tezlerinin doktora tezlerine kıyasla yaklaşık 2 kat daha fazla çalışıldığı görülmektedir.

Tablo 12: Yazıldığı Dile İlişkin Frekans Dağılımları

Kod	Frekans (f)	Yüzde (%)
Türkçe	19	95,00
İngilizce	1	5,00
Toplam	20	100

Tablo 12’de görüldüğü üzere yeşil lojistik konusunda yapılmış olan çalışmaların % 95’i Türkçe, %5’i ise İngilizce yazılmıştır.

Tablo 13: Yayımlandığı Yıla İlişkin Frekans Dağılımları

Kod	Frekans (f)	Yüzde (%)
2021	6	30,00
2020	3	15,00
2019	2	10,00
2018	4	20,00
2017	2	10,00
2016	1	5,00
2015	2	10,00
Toplam	20	100

Tablo 13’te ilgili konuda yazılmış olan tezlerin yıllara göre dağılımı gösterilmektedir. Yeşil lojistik konusundaki tezlerin %30’u 2021 yılında yazılmıştır. Diğer yandan, ilgili konuda en az tezin yazıldığı yıl %5 ile 2016 yılı olarak görülmektedir.

Tablo 14: Anahtar Kelimelere İlişkin Frekans Dağılımları

Kod	Frekans (f)	Yüzde (%)
Rekabet Üstünlüğü	2	5,4
Emisyon	2	5,4
Yeşil Lojistik	17	45,9
Sürdürülebilirlik	8	21,6
Tersine Lojistik	2	5,4
Anahtar Kelime Kullanılmamış	2	5,4
TOPSIS	1	2,7
Tedarik Zinciri	2	5,4
Yeşil Taşımacılık	1	2,7
Toplam	37	100

Tablo 14'te yeşil lojistik konusunda yazılmış olan tezlerin anahtar kelime dağılımı gösterilmiştir. Yeşil lojistik %45,9 ve Sürdürülebilirlik %21,6 ile en sık kullanılan anahtar kelimeler olarak karşımıza çıkmaktadır. Diğer yandan, TOPSIS ve yeşil taşımacılık %2,7 ile en az kullanılan anahtar kelime olarak tespit edilmiştir. Ayrıca tezlerin %5,4'ünde herhangi bir anahtar kelimeye rastlanılmamıştır.

Tablo 15: Araştırma Yöntemine İlişkin Frekans Dağılımları

Kod	Frekans (f)	Yüzde (%)
Nicel	11	55,00
Nitel	8	40,00
Karma	1	5,00
Toplam	20	100

Tablo 15'te ilgili alanda yazılmış olan tezlerde en sık kullanılan araştırma yönteminin %55 ile nicel yöntemler olduğu ortaya konmuştur. Ayrıca, tezlerin %40'ı nitel ve %5'i karma yöntemler aracılığıyla analiz edilmiştir.

Tablo 16: Veri Toplama Tekniğine İlişkin Frekans Dağılımları

Kod	Frekans (f)	Yüzde (%)
Yazılı Doküman	1	6,7
Mülakat	2	13,30
Anket	12	80,00
Toplam	15	100

Tablo 16'ya göre yeşil lojistik konusunda yazılmış olan tezlerin %80'ı anket aracılığıyla toplanmıştır. Anket yöntemini, %13,30 ile mülakat ve %6,7 ile yazılı doküman izlemektedir.

Tablo 17: Hipotezlere İlişkin Frekans Dağılımları

Kod	Frekans (f)	Yüzde (%)
Hipotez Mevcut Değil	8	40,00
Hipotez Mevcut	12	60,00
Toplam	20	100

Tablo 17'de görüleceği üzere ilgili alanda yazılmış olan tezlerin %60'nda hipotez mevcutken, %40'nda hipoteze rastlanılmamıştır.

Tablo 18: Örneklem Yöntemine İlişkin Frekans Dağılımları

Kod	Frekans (f)	Yüzde (%)
Kolayda	4	66,70
Basit Tesadüfi	2	33,30
Toplam	6	100

Tablo 18'e göre yeşil lojistik konusunda yazılmış olan tezlerin %66,70'inde kolayda örneklem yöntemi tercih edilmiştir. Kolayda örneklem yöntemini, %33,30 ile basit tesadüfi örneklem yöntemi takip etmektedir.

Tablo 19: Analiz Programlarına İlişkin Frekans Dağılımları

Kod	Frekans (f)	Yüzde (%)
SPSS	11	91,70
LISREL	1	8,30
Toplam	12	100

Tablo 19'da yeşil lojistik konusunda yazılmış olan tezlerde kullanılan analiz programlarına ilişkin dağılım gösterilmektedir. SPSS paket programı %91,70 ile en çok tercih edilen analiz programı olurken, LISREL %8,30 ile en az tercih edilen analiz programı olmuştur.

Tablo 20: Analiz Yöntemine İlişkin Frekans Dağılımları

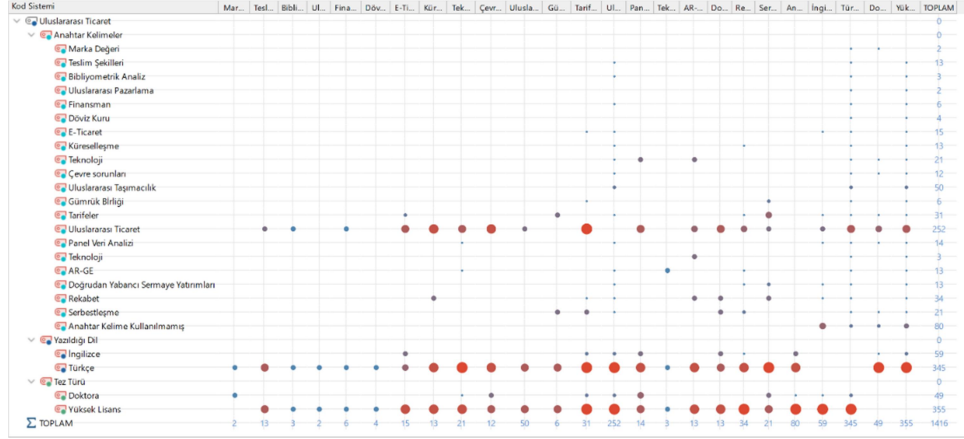
Kod	Frekans (f)	Yüzde (%)
Regresyon	10	18.52
Frekans ve Yüzde Oranı	12	22.22
Faktör Analizi	7	12.96
Korelasyon	7	12.96
Güvenilirlik Analizi	8	14.81
Ki-kare	1	1.85
Kruskal-Wallis	2	3.70
ANOVA	4	7.41
T-testi	3	5.56
Toplam	54	100

Tablo 20'e göre ilgili alanda yazılmış olan tezlerde %22,22 ile en çok frekans ve yüzde hesaplaması yapılmıştır. Frekans ve yüzde oranını, %18,52 ile regresyon analizi, %12,96 ile faktör ve korelasyon analizi izlemektedir. Diğer yandan, %1,85 ile ki-kare testi en az kullanılan analiz yöntemi olarak karşımıza çıkmaktadır.

Lisansüstü Tezlere İlişkin Kod Matris Tarayıcısı

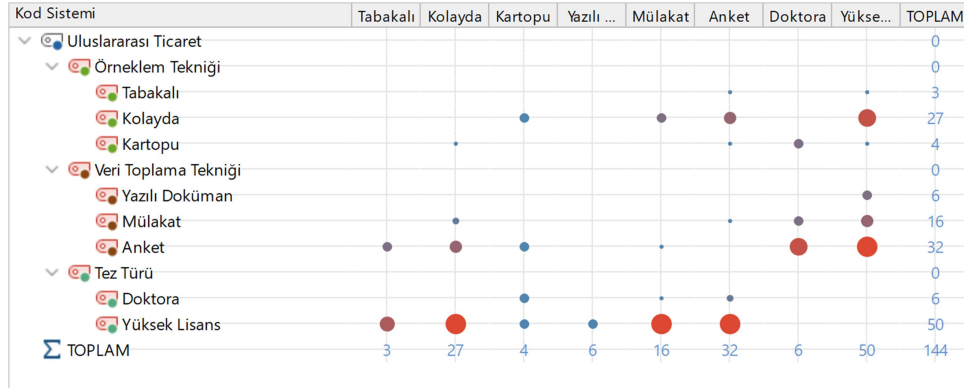
Kodların frekans yoğunluğu incelendikten sonra söz konusu kodların kendi aralarında nasıl bir ilişki sergilediği önem arz etmektedir. Kod matris tarayıcısındaki kodların genişliği (büyüklüğü) kodların ilişkisel yoğunluğu ve tekrarlanma sıklığını göstermektedir. Örneğin, kod ne kadar sık tekrarlanmış veya diğer kodlarla ilişki içine girmişse satır/sütündeki görselde o kadar genişleyecektir. Bu bağlamda, uluslararası ticaret ve yeşil lojistik temaları altında yer alan kodların nasıl bir ilişki sergilediğinin tespiti için kod matrisi oluşturulmuştur. Belirlenen kriterlere ilişkin kod matrisleri aşağıda verilmiştir.

Şekil 5: Tez Türü, Yazıldığı Dil ve Anahtar Kelime Vurgularına İlişkin Kod Matrisi

Şekil 5'te kodlar arasındaki ilişkisel yoğunluk gösterilmiştir. “Yüksek Lisans” (355) kodu diğer kodlarla en yoğun ilişkisi bulunan kod olarak tespit edilmiştir. Yüksek Lisans kodu ile tekrarlanma sıklığı göz önüne alındığında en ilişkili bulunan iki kod “Uluslararası Ticaret” (84) ve “Türkçe” (127) olarak görülmektedir.

Şekil 6: Örneklem ve Veri Toplama Tekniği Vurgularına İlişkin Kod Matrisi

Şekil 6'da görüleceği üzere “Yüksek Lisans” (50) kodu diğer kodlarla en yoğun ilişkisi bulunan kod olarak tespit edilmiştir. Yüksek lisans kodu ile tekrarlanma sıklığı göz önüne alındığında en ilişkisi bulunan iki kod “anket” (17) ve “kolayda” (14) olarak karşımıza çıkmaktadır.

Şekil 7: Araştırma Yöntemi ve Hipotez Vurgularına İlişkin Kod Matrisi

Kod Sistemi	Hipot...	Hipot...	Karma	Nitel	Nicel	Doktora	Yükse...	TOPLAM
Uluslararası Ticaret								0
Hipotez Mevcut mu?								0
Hipotez Mevcut Değil								228
Hipotez Mevcut								97
Araştırma Yöntemi								0
Karma								5
Nitel								217
Nicel								97
Tez Türü								0
Doktora								39
Yüksek Lisans								289
Σ TOPLAM	228	97	5	217	97	39	289	972

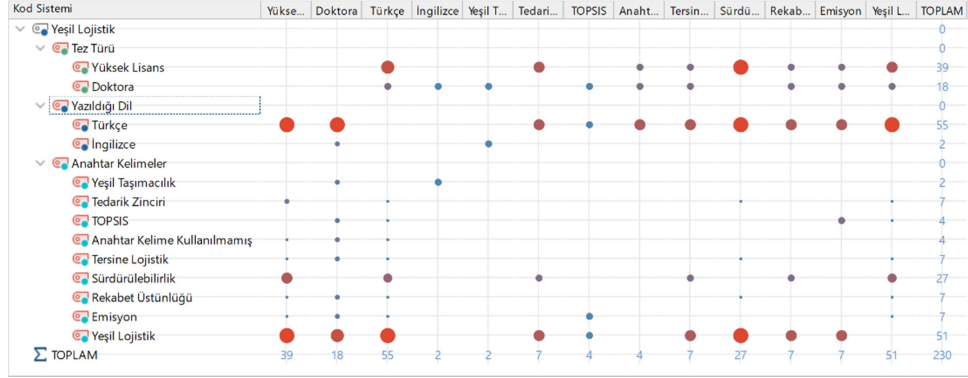
Şekil 7'e göre "Yüksek Lisans" (289) kodu diğer kodlarla en yoğun ilişkisi bulunan kod olarak tespit edilmiştir. Yüksek lisans kodu ile tekrarlanma sıklığı göz önüne alındığında en ilişkisi bulunan iki kod "hipotez mevcut değil" (109) ve "nitel" (98) olarak saptanmıştır.

Şekil 8: Analiz Yöntemi ve Analiz Programları Vurgularına İlişkin Kod Matrisi

Kod Sistemi	Zam.	Pan...	İstatist...	T-testi	Korela...	Regre...	Güve...	Faktö...	ANOVA	Freka...	Ki-Kare	Mann...	Wilco...	Krusk...	Citesp...	AMOS	Sm...	R...	St...	E-V...	Giv...	SPSS	Do...	Yük...	TOPLAM	
Uluslararası Ticaret																										0
Analiz Yöntemi																										0
Ekonometrik Yöntemler																										0
Zaman Serisi																										22
Panel Veri																										36
İstatistiksel Yöntemler																										0
T-testi																										14
Korelasyon																										19
Regresyon																										21
Güvenlilik Analizi																										38
Faktör Analizi																										43
ANOVA																										21
Frekans ve Yüzde Oran																										81
Ki-Kare																										9
Mann-Whitney																										6
Wilcoxon																										6
Kruskal-Wallis																										16
Analiz Programları																										0
Citespace																										2
AMOS																										6
SmartPLS																										13
R-3.1.3																										1
Stata																										18
E-Views																										24
GisWin2																										2
SPSS																										57
Tez Türü																										0
Doktora																										38
Yüksek Lisans																										121
Σ TOPLAM	22	36	0	14	19	21	38	43	21	81	9	6	6	16	2	6	13	1	18	24	2	57	38	121	614	

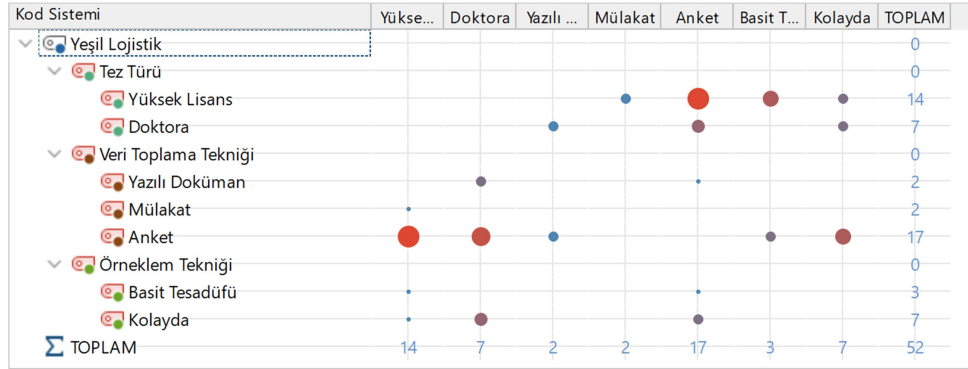
Şekil 8'de görüleceği üzere "Yüksek Lisans" (121) kodu diğer kodlarla en yoğun ilişkisi bulunan kod olarak tespit edilmiştir. Yüksek lisans kodu ile tekrarlanma sıklığı göz önüne alındığında en ilişkisi bulunan iki kod "Frekans ve Yüzde Oranı" (29) ve "SPSS" (14) olarak görülmektedir.

Şekil 9: Tez Türü, Yazıldığı Dil ve Anahtar Kelime Vurgularına İlişkin Kod Matrisi

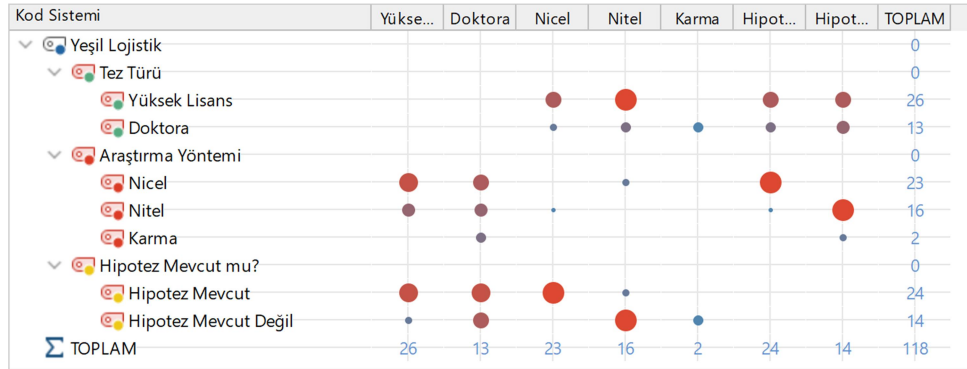

Şekil 9'a göre "Türkçe" (55) kodu diğer kodlarla en yoğun ilişkisi bulunan kod olarak tespit edilmiştir. Türkçe kodu ile tekrarlanma sıklığı göz önüne alındığında en ilişkili bulunan iki kod "Yeşil Lojistik" (17) ve "Yüksek Lisans" (13) olarak saptanmıştır.

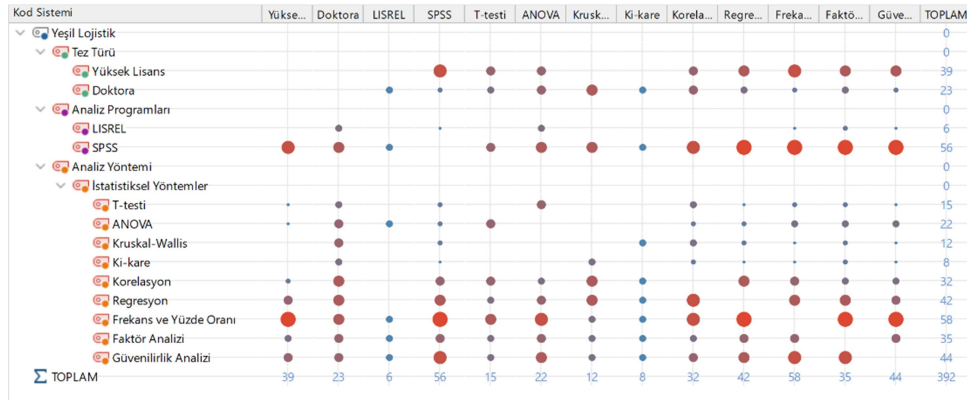
Şekil 10: Örneklem ve Veri Toplama Tekniği Vurgularına İlişkin Kod Matrisi

Şekil 6'da görüleceği üzere "Anket" (17) kodu diğer kodlarla en yoğun ilişkisi bulunan kod olarak tespit edilmiştir. Anket kodu ile tekrarlanma sıklığı göz önüne alındığında en ilişkisi bulunan iki kod "Yüksek Lisans" (8) ve "Doktora" (4) olarak karşımıza çıkmaktadır.

Şekil 11: Araştırma Yöntemi ve Hipotez Vurgularına İlişkin Kod Matrisi

Şekil 11'e göre "Yüksek Lisans" (26) kodu diğer kodlarla en yoğun ilişkisi bulunan kod olarak tespit edilmiştir. Yüksek lisans kodu ile tekrarlanma sıklığı göz önüne alındığında en ilişkisi bulunan iki kod "hipotez mevcut" (8) ve "nicel" (8) olarak görülmektedir.

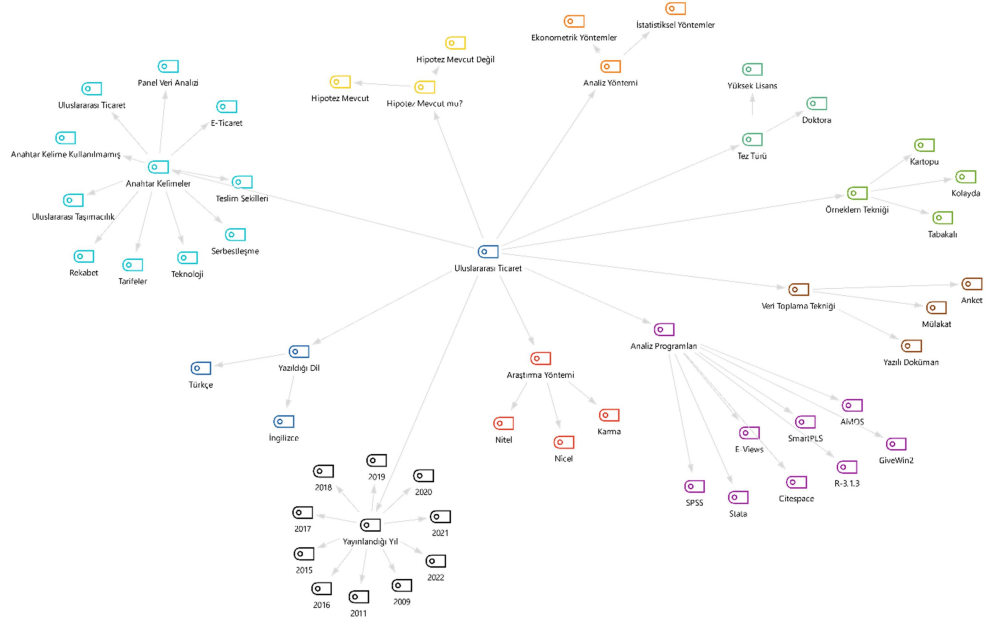
Şekil 12: Analiz Yöntemi ve Analiz Programları Vurgularına İlişkin Kod Matrisi

Şekil 12'de görüleceği üzere "Frekans ve Yüzde Oranı" (58) kodu diğer kodlarla en yoğun ilişkisi bulunan kod olarak tespit edilmiştir. Frekans ve Yüzde Oranı kodu ile tekrarlanma sıklığı göz önüne alındığında en ilişkisi bulunan iki kod "Yüksek Lisans" (9) ve "SPSS" (10) olarak görülmektedir.

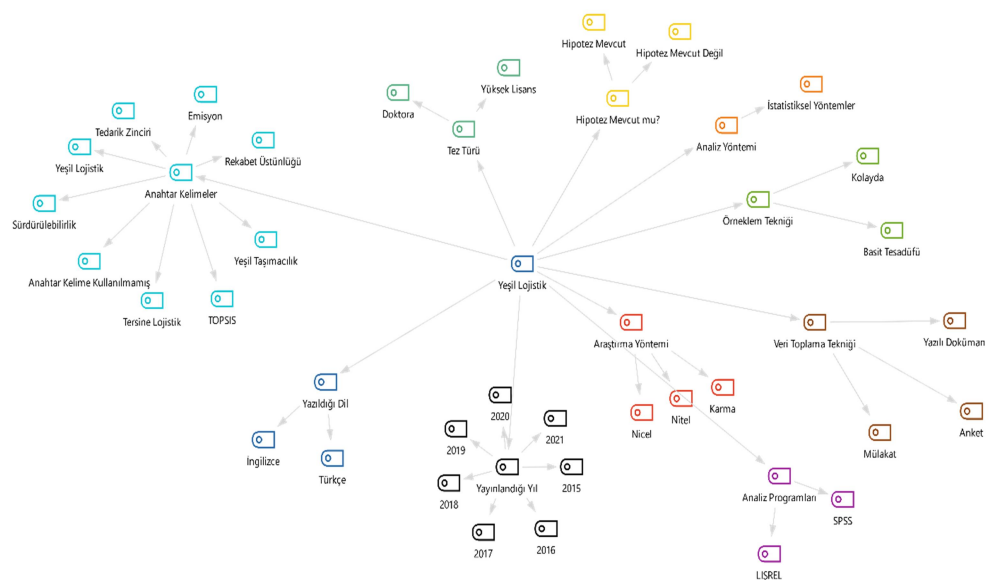
Ayrıca, kategori, tema ve kodların hiyerarşik düzende görselleştirilebilmesi için "hiyerarşik kod-alt kod" modeli oluşturulmuştur. Temalara dair ilişkisel kod matrislerinin görselleştirilmiş hali aşağıda verilmiştir.

Şekil 13: Uluslararası Ticaret Konusunda Yazılan Lisansüstü Tezlere İlişkin Hiyerarşik Kod-Alt Kod Modeli

Şekil 14: Yeşil Lojistik Konusunda Yazılan Lisansüstü Tezlere İlişkin Hiyerarşik Kod-Alt Kod Modeli

SONUÇ

Uluslararası ticaret ve yeşil lojistik konusu gerek ülke kalkınması gerek çevresel etkileri nedeniyle son derece önem arz etmektedir. Özellikle son yıllarda üniversite sayısının artması ve buna paralel olarak lisansüstü çalışmaların hız kazanması ilgili alanda yapılan çalışmaların sayısını da artırmıştır. İlgili alanda yapılan çalışmaların genel profilinin ortaya konması, söz konusu alanda gelecekte yapılması planlanan çalışmalara yol gösterici nitelikte olacaktır. Bu bağlamda, bu çalışmada uluslararası ticaret ve yeşil lojistik konusunda yazılmış olan tezlerin mevcut durumu incelenmiştir. YÖK ulusal tez merkezi veri tabanından amaçlı örneklem tekniğiyle elde edilen 198 tez içerik analizi yöntemiyle değerlendirilmiştir.

Araştırma sonuçlarına göre uluslararası ticaret ve yeşil lojistik konusunda yazılan lisansüstü tezlerin ağırlıklı olarak “yüksek lisans” derecesinde yazıldığı görülmektedir. Uluslararası ticaret konusunda yazılan yüksek lisans tezlerinin doktora tezlerine kıyasla neredeyse 7 kat, yeşil lojistik konusundaki tezlerin ise yaklaşık 2 kat daha fazla çalışıldığı görülmektedir. Ayrıca, söz konusu çalışmaların genellikle “2018 yılı” sonrası ve “Türkçe” yazıldığı söylenebilir.

Uluslararası ticaret konusundaki tezler kullanılan anahtar kelimeler açısından değerlendirildiğinde; “uluslararası ticaret” anahtar kelimesi ön plana çıkmaktadır. Diğer yandan, tezlerin yaklaşık %20’nde herhangi bir anahtar kelimeye rastlanılmamıştır. Yeşil lojistiğe ilişkin anahtar kelimeler değerlendirildiğinde “yeşil lojistik” anahtar kelimesi ön plana çıkmaktadır. Bu sonuçlar, ilgili alanda yazılan tez konu başlıkları ile anahtar kelimeler arasında uyum olduğunu göstermektedir.

Araştırma yöntemleri ve hipotez açısından bakıldığında uluslararası ticaret alanında yazılmış olan tezlerde ağırlıklı olarak “nitel araştırma yöntemleri” tercih edildiği ve hipotezin kurulmadığı tespit edilmiştir. Yeşil lojistik alanında yazılmış olan tezlerde ise ağırlık olarak “nicel araştırma yöntemleri” tercih edildiği ve hipotezin kurulduğu sonucuna varılmıştır.

Veri toplama ve örneklem tekniği açısından değerlendirildiğinde ilgili alanlarda yazılmış olan tezlerde genellikle “anket” yönteminin tercih edildiği ve örneklem tekniği açısından “kolayda örneklem” yönteminin kullanıldığı saptanmıştır.

Bu çalışma kapsamında ele alınan tezler analiz yöntemine göre incelendiğinde ilk sırada frekans, ardından panel veri ve zaman serisi, sonrasında ise faktör analizi, regresyon ve güvenilirlik analizi yöntemlerinin geldiği görülmektedir. Ayrıca, ilgili alanlarda yürütülen çalışmalarda analiz programı olarak en fazla “SPSS” paket programının, sonrasında ise “E-views ve Stata” paket programlarının tercih edildiği sonucuna ulaşılmıştır.

Bu çalışmada çeşitli kısıtlamalardan söz edilebilir. En önemli kısıtlardan birisi, bu çalışmada yalnızca erişime açık tezlerin incelenmiş olmasıdır. İlgili alandaki erişime kapalı tezlere ulaşılarak daha kapsamlı bir çalışma yürütülebilir. Çalışmanın bir diğer kısıtı ise araştırma konusu olarak yalnızca işletme ve alt dallarının seçilmiş olmasıdır. Sosyal bilimlere ek olarak diğer ana bilim dallarındaki çalışmalar incelenerek farklı bakış açıları sağlanabilir. Son olarak, bu çalışmanın 2022 yılı ortalarında gerçekleştirilmiş olması sebebiyle henüz yılın tamamlanmamış olmasıdır. Çalışmanın kısıtları göz önünde bulundurularak gelecekte daha uzun yılları kapsayan çalışmalar yürütülebilir. Günümüzdeki gelişmelerde dikkate alınarak farklı kriter ve yönlerden çalışmalar incelenebilir. Ayrıca, ilgili alanda yazılmış olan kitap ve makaleler ulusal ve uluslararası düzeyde ayrı ayrı derinlemesine araştırılabilir ve karşılaştırma konusu olabilir.

Yazar Katkı Oranı ve Çıkar Çatışması Beyanı: Bu çalışmanın, özgün bir çalışma olduğunu; çalışmanın hazırlık, veri toplama, analiz ve bilgilerin sunumu olmak üzere tüm aşamalarından bilimsel etik ilke ve kurallarına uygun olduğunu beyan ederim. Araştırmacı, bu çalışmanın tümüne eşit katkıda bulunmuştur. Araştırmacı, herhangi bir çıkar çatışması bildirmemiştir.

KAYNAKÇA

Acar, A. Z., & Gürol, P. (2013). Türkiye’de lojistik yazınının tarihsel gelişimi. *İşletme Araştırmaları Dergisi*, 5(3), 289-312.

Bali, Ö., Enisoğlu, İ., & Sezer, F. (2016). Türkiye’de lisansüstü lojistik eğitimin içerik analizi ile incelenmesi. *Uluslararası İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi*, 2(1), 21-36.

Ballou, R. H. (2007). The evolution and future of logistics and supply chain management. *European business review*.

Bedlek, P., & Bozyiğit, S. (2022). Uluslararası ticaret ve lojistik ile uluslararası ticaret ve lojistik yönetimi ana bilim dallarında yazılan tezlerin incelenmesi. *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Meslek Yüksekokulu Dergisi*, 25(1), 236-253.

Berelson, B. (1952). Content analysis in communication research. Free Press.

Büyüköztürk, Ş., Kılıç Çakmak, E., Akgün, Ö. E., Karadeniz, Ş., & Demirel, F. (2021). *Eğitimde bilimsel araştırma yöntemleri* (30. Baskı). Pegem Akademi.

Çavdar, E. (2020). Lojistik alanındaki lisansüstü tez çalışmalarının sosyal ağ analizi ile incelenmesi. *Turkish Studies-Economy*, 15(3), 1267-1284.

Çiçek, D., & Kozak, N. (2012). Anatolia: Turizm Araştırmaları Dergisi'nde yayımlanan hakem denetimli makalelerin bibliyometrik profili. *Türk Kütüphaneciliği*, 26(4), 734-756.

DB Schenker. (2020). Sustainability at DB Schenker. <https://www.dbschenker.com/resource/blob/702046/6fe0295b0995af47749d2922969fefc8/sustainability-report-2020--se-en--data.pdf>, (Erişim Tarihi: 17.05.2022).

Dey, I. (2003). *Qualitative data analysis: A user friendly guide for social scientists*. Routledge.

DHL. (2020). Connecting people, improving lives: 2019 sustainability report, <https://www.dhl.com/content/dam/dhl/global/core/documents/pdf/sustainability-report.pdf>, (Erişim Tarihi: 16.05.2022).

El-Berishy, N., Rügge, I., & Scholz-Reiter, B. (2013). The interrelation between sustainability and green logistics. *IFAC Proceedings Volumes*, 46(24), 527-531.

Günay, D., & Günay, A. (2017). Türkiye'de yükseköğretimin tarihsel gelişimi ve mevcut durumu. *Yükseköğretim Dergisi*, 7(3), 156-178.

McMillan, J. H. (2000). *Educational research: Fundamentals for the consumer*. (3th ed.). New York: Longman.

Miles, M. B., & Huberman, A. M. (1994). *Qualitative data analysis: An expanded sourcebook*. sage.

Mintcheva, V. (2005). Indicators for environmental policy integration in the food supply chain (the case of the tomato ketchup supply chain and the integrated product policy). *Journal of Cleaner Production*, 13(7), 717-731.

Nowakowska-Grunt, J. (2008). Impact of Lean management on logistics infrastructure in enterprises. *Advanced logistic systems*, 2(1), 71-74.

Patton, M. Q. (1987). *How to use qualitative methods in evaluation* (No. 4). Sage publications.

Rodrigue, J. P., Slack, B., & Comtois, C. (2013). Green Supply Chain Management. *The Sage Handbook of Transport Studies*. Sage, 427-438.

Sanrı, Ö. (2021). Yeşil limanlar üzerine içerik analizi. 2009-2020. *Beykoz Akademi Dergisi*, 9(2), 50-72.

Saridogan, A. (2017). Logistics: emergence of the term and historical developments. *VUZF Review*, (2), 181-189.

Sbihi, A., & Eglese, R. W. (2007). Combinatorial optimization and green logistics. *4OR*, 5(2), 99-116.

Seroka-Stolka, O. (2014). The development of green logistics for implementation sustainable development strategy in companies. *Procedia-Social and Behavioral Sciences*, 151, 302-309.

Simm, N. (2021). *Greening logistics: implementation of green logistics practices through interaction*. (Doctoral dissertation, Linköping University Electronic Press).

Stemler, S. (2000). An overview of content analysis. *Practical assessment, research, and evaluation*, 7(1), 17.

Strauss, A., & Corbin, J. (1990). *Basics of qualitative research*. Sage publications.

Tanrıverdi, İ., & Altıntaş, M. H. (2019). İşletmelerin ihracat performansı: Bibliyometrik analiz. *Yönetim ve Ekonomi Araştırmaları Dergisi*, 17(3), 294-311.

Taşkın, E., & Akıncı, Ö. S. (2021). Covid-19 küresel salgınının uluslararası ticarete etkileri. *Alanya Akademik Bakış*, 5(2), 749-771.

Tekin, M., Öztürk, D., & Bahar, İ. (2021). Tersine lojistiğin bibliyometrik analizi. *Aksaray Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 13(3), 87-100.

Ültay, E., Akyurt, H., & Ültay, N. (2021). Sosyal bilimlerde betimsel içerik analizi. *Ibad Sosyal Bilimler Dergisi*, (10), 188-201.

Wimmer, R. D., & Dominick, J. R. (2013). *Mass media research*. (10th ed). Cengage learning.

Yamamoto, G. (2018). Türkiye’de yükseköğretim sistemi üzerine düşünceler. *Üniversite Araştırmaları Dergisi*, 1(3), 132-138.

Yazgan, E. M. (2020). Koronavirüs sonrası dünyada dış ticaret’i ne bekliyor? Ö. F. Çolak (ed), *Salgın ekonomisi içinde* (ss. 142-162). Ankara: Efil Yayınevi.

Yıldırım, A., & Simsek, H. (2021). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri* (12 baskı). Ankara: Seçkin Yayıncılık.

YÖK. (2022). 2020-2021 Öğretim yılı yükseköğretim istatistikleri. <https://istatistik.yok.gov.tr/>, (Erişim Tarihi: 18.05.2022).